

Welkom

Lied: Zomaar een dak (VL 795)

Inleiding

Het is Pasen geweest. In de week voor Pasen staat in de kerk het levenseinde van Jezus centraal. Hoe hij gevangen werd genomen en hoewel onschuldig werd veroordeeld tot de kruisdood. Hoe hij werd begraven maar op Pasen weer uit het graf is opgestaan. In aansluiting op Pasen gaat het vandaag opnieuw, maar dan anders over dood en opstanding.

Onze levenswijze heeft veel sterker het stempel van de dood dan van het leven. Wij zijn als ik zo mag duiden, gevangen in de materialistische kijk op het 'leven'. Maar die manier van kijken is grotendeels de dood in de pot. Vanuit die visie moet de economie in geld uitgedrukt altijd blijven groeien, want alleen een groeiende/winstgevende economie heet daar gezond. Stagnatie of krimp is daar een vorm van economisch doodgaan/sterven. En ook moet de landbouw aldoor intensiever en efficiënter, hoewel de uitkomst daarvan is dat de biodiversiteit en het bodemleven sterven. Deze levenswijze verbruikt steeds meer energie, hoewel het hoge energieverbruik de klimaatcrisis veroorzaakt. Door een snelle en goedkope productie worden grondstoffen verspild, en het leefmilieu verontreinigd met afval. Zo is er een paradoxale situatie dat we willen leven, maar de manier waarop we onze levenswijze vorm geven, veroorzaakt de dood. We hebben daarom een opstanding uit deze levenswijze die tot de dood voert nodig. Een opstanding die onze levenswijze verandert in een duurzame levenswijze, waarin het waardevol is om te leven en het leven gevierd kan worden en doorgegeven naar volgende generaties.

Vandaag willen we nadenken over die duurzame levenswijze. Wat is het werkelijke leven dat moet opstaan in onze stervende manier van leven? Daar valt ongetwijfeld veel meer over te zeggen dan wat vandaag zal klinken. We kunnen er een aantal jaarprogramma's mee vullen, zo veel is er over te zeggen. Moet er ook over gezegd worden, want het is dringend nodig om hierover ideeën te ontwikkelen

Lied: Psalm 10 vrij – Zie deze aarde (VL 16)

Lezing: [Exodus 5:1-9 \(Naardense vertaling\)](#)

Overweging 1: De weg van de Thora

Het verhaal van de bevrijding uit het slavenhuis van Egypte, de tocht door de woestijn en de tien woorden en de regels die Mozes namens God, de Ene, het volk in de woestijn leerde, is het grote kernverhaal van de Thora. Het is het oerverhaal van dood en bevrijding, van opstaan uit de dood. In het fragment dat we lezen komt Mozes met Aaron voor het eerst bij Farao en brengen zij hun boodschap: zo heeft gezegd de ENE, Israëls God: zend mijn gemeente uit,- dat ze voor mij feestvieren in de woestijn! In deze eerste zin zitten al twee fundamentele punten: Farao moet hen heenzenden. De Farao, de potentat, de machthebber over dit land moet hen wegsturen. Zij komen niet in opstand, beginnen geen gewapende revolutie, stoten hem niet van zijn troon. Ze vragen hem hen weg te zenden om voor hun God feest te vieren in de woestijn. Farao is hun God niet. En twee: de gemeente van de Ene, de gemeenschap van Israëls God, wil gaan feestvieren. Want het leven in Egypte is een hard bestaan, en daar willen ze vrij van. Het leven dat ze verlangen is een feest, is feestvieren.

De reactie van Farao, de verpersoonlijking van de macht in Egypte, de top van de maatschappelijke pyramide, is zoals machthebbers door alle tijden reageren als iemand hen de vraag stelt in actie te komen, iets te doen wat de machthebber niet aanstaat. Wie is 'de Ene' dat ik moet horen naar zijn stem om Israël uit te zenden?-nooit gekend!- 'de Ene', en ook zend ik Israël niet uit! Want de macht erkent niemand boven zich en laat zich door niemand gebieden. En zeker niet door een God die de mensen het leven wil laten vieren. Want slaven zijn zij en zij moeten hun plaats kennen. En daarom volgt een bevel tot het verzwaren van hun lasten. Want het zijn een stelletje slappelingen, die zich aan hun werk willen onttrekken.

In hoe Farao wordt beschreven in Exodus, herken ik het beeld van iedere dictator. Of hij zichzelf benoemd heeft of democratisch is gekozen, maakt niet uit. Stalin, Erdogan, Assad, Poetin. En ook de topmannen van grote bedrijven gedragen zich vaak als zulke machthebbers. Ieder op hun eigen gebied regeren ze over hun knechten. En streven ze er naar aan de macht te blijven. Farao wordt dan ook niet met zijn eigen naam genoemd, maar met zijn soortnaam Farao. Iemand die geen macht boven zich erkent en zich niet wil laten sturen.

En dan volgt in Exodus het verhaal hoe Farao door de ene na de andere tegenslag, door een rij van 10 tegenslagen tenslotte zwicht en erkent dat hij niet de almachtige machthebber is, maar dat hij een grotere macht moet erkennen en gehoorzamen. En dan stuurt hij hen weg. Zo ontstaat bevrijding voor de gemeente, die de Ene erkent als bevrijder uit de macht die hen zware lasten oplegt. En de gemeente zelf, het volk en wie zich bij hen aansluit, die kan uit dit verhaal leren, hoe machthebbers zich gedragen en bevrijding tot stand komt, door dit te voorzien. Deze hele rij van 10 slagen is er niet alleen om Farao zijn plaats te wijzen, maar ook om ons wijzer te maken hoe het er in de wereld aan toe gaat. Dat wij, het volk, dat voorzien, dat kost ons de grootste moeite. Want ook na de uittocht uit Egypte en tijdens de tocht door de woestijn, ontstaat keer op keer een terugverlangen naar de welvaart en rijkdom. Iedere keer weer zijn mensen bereid zich weer onder de macht te stellen van een dictator. Ook in onze tijd zien veel mensen meer heil in het volgen van de macht, die welvaart belooft aan wie die macht volgt. Zie onze laatste verkiezingen. Wij hopen er zelf beter van te worden. En willen daarvoor anderen verdringen of erger. We zijn ook bereid de aarde daaraan op te offeren.

De Thora wijst een andere weg. Ze beoogt een maatschappij waarin de rechten van onze naasten zijn gewaarborgd, waarin wees en weduwe niet worden verdrukt en zelfs de vreemdeling de ruimte krijgt bij ons te wonen. De natuur en de aarde worden gediend uit ontzag voor de Ene. De Thora belooft ons land om er goed te wonen, een land waarin iedereen tevreden kan zijn met een ruime oogst.

Voor mij is de Bijbel hierin een inspiratiebron. Maar ze moet dan wel goed worden gelezen en begrepen. In Genesis krijgt de mens al de opdracht de aarde te dienen door de aarde in al zijn facetten liefdevol te verzorgen en niet de menselijke economie, met zijn groei, winst en rijkdom en macht als maatstaf van het leven te nemen. We mogen gebruik maken van techniek, chemie, en de wetenschappen. Maar we moeten onze levenswijze zo inrichten dat we er gebruik van maken om elkaar te doen leven. We moeten ons niet inspannen om zelf rijk te worden, maar om voor anderen te zorgen en voor hen een goed en waardevol leven mogelijk te maken. Leven in een wereld, waarin we bereid zijn te breken en te delen met ieder, die het nodig heeft.

Lied: Boek jij bent geleefd (VL 491)

Lezing: Deuteronomium 30: 11-19

Het woord dat ik je heden geef is niet te zwaar, het ligt niet buiten je bereik.

Het is niet in de hemel, dus je hoeft niet te zeggen

'wie zal voor ons opklimmen naar de hemel en het daar halen om het ons te laten horen, zodat we het kunnen doen?'

Het is ook niet aan de overkant van de zee, dus je hoeft niet te zeggen

'Wie zal voor ons de zee oversteken en het daar halen om het ons te laten horen, zodat we het kunnen doen.'

Nee, het woord is heel dichtbij: in je mond en in je hart, om het te doen.

Vandaag stel ik je voor de keuze tussen het leven ten goede, en de dood ten kwade.

Ik draag je vandaag op om de Ene, je God lief te hebben

door in zijn wegen te wandelen en zijn geboden en richtlijnen in acht te nemen.

Wanneer je dat doet zul je leven en talrijk worden.

Dan zal de Ene, je God, jou zegenen in het land waar je komt om het te beërven.

Maar als je hart zich daarvan afwendt en niet hoort

en je je laat meeslepen en je buigt voor andere goden om die te dienen,

dan vertel ik je nu, dat je verloren zult gaan.

Je verblijf in het land aan de overkant van de Jordaan zal van korte duur zijn.

Ik roep vandaag hemel en aarde als getuigen op:

je staat voor de keuze tussen leven en dood, tussen zegen en vloek.

Kies dan het leven,

opdat je leeft, jij en je nakomelingen.

Lied: Het woord dat ik jou geef

Overweging 2: Kies dan het leven

In Deuteronomium 30 staat het volk Israël op het punt het land Kanaän binnen te trekken.

En God houdt het volk dan voor dat zij het land waardig moeten zijn:

“Alleen als jullie je houden aan mijn geboden kunnen jullie het land duurzaam bewonen.

Vandaag stel ik je voor de keuze tussen het leven ten goede, en de dood ten kwade”.

Die keuze is niet een eenmalige keuze, maar een keuze die telkenmale moet worden bevochten. De hele Tenach staat er vol van. Telkens zijn de Israëlieten op het verkeerde pad, het pad dat niet heilzaam is, het pad van de dood. Telkens worden ze door profeten gemaand op te staan, terug naar het rechte pad.

Die vragen spelen nog steeds, onverkort: Hoe kunnen wij de wereld duurzaam bewonen?

Wat is een weg ten leven? En wat is een doodlopende weg?

Over die vraag gaat het ook in het boek 'De fundamenten' van Ramsey Nasr. Hij maakt daarin de balans op van een land in coronatijd en betoogt dat de corona- en de klimaatcrisis wezenlijk met elkaar verbonden zijn. De pandemie legt volgens hem bloot wat we lange tijd niet wilden zien: het politieke en economische systeem heeft de fundamenten van onze samenleving aangetast.

In het programma Buitenhof zei hij daarover: “We moeten gaan inzien dat wij deze planeet aan het vernietigen zijn; dat wij dat zelf doen, door middel van een neoliberal systeem dat altijd ten koste zal gaan van anderen:

ten koste van de mensen die voor heel weinig geld de produkten maken, omdat wij er niet meer voor over hebben;
ten koste van mensen in landen waar we de grondstoffen weghalen;
ten koste van dieren, want het is ongelooflijk wat er in de bio-industrie gebeurt;
ten koste van toekomstige generaties, dat zijn dus onze kleinkinderen – die door ons gedrag opgezadeld worden met de problemen.”

De Australisch-Britse filosoof en politicoloog Roman Krznaric vraagt in zijn boek 'De goede voorouder' eveneens aandacht voor komende generaties. Hij pleit er voor dat we ons bij al ons handelen afvragen “wat zullen onze kinderen en kleinkinderen ervan denken, ben ik wel een goede voorouder”.

“De wereld zoals we die nu kennen”, schrijft hij, “is een wereld van voortdurende groei. Maar eeuwige groei is eenvoudigweg niet mogelijk. Niets in de natuur groeit altijd maar door, het regenwoud niet en de voeten van je kind ook niet. Hoe kunnen we zo'n wereld veranderen in een wereld van goed voorouderschap? Dan moeten we allereerst de alomtegenwoordige culturele ideeën veranderen, de ideeën die uitgaan van steeds maar meer.

We hebben meer dan alleen politiek of economie nodig. We moeten een hechtere spirituele band met de aarde aangaan.” Tot zover Krznaric.

In de winter lijkt alles dood. Maar dan steken de eerste sneeuwklompjes hun kopjes boven de sneeuw. Je denkt, 'hoe kunnen die overleven?', maar toch er komen er meer en meer, sneeuwklompjes en dan krokussen, narcissen, de eerste bloesem. Het nieuwe leven wint het van de dood.

Het leek, tweeduizend jaar terug, of de dood gewonnen had, of het kruis het einde was. Tot één hem had gezien, en nog een, en nog een - totdat zelfs Thomas moest erkennen dat hij leeft.

Het lijkt onbegonnen werk om op weg te gaan, op weg naar een nieuwe aarde. Maar hier en daar staan mensen op – profeten – die zeggen dat het moet, die zeggen dat het kan. En dan gaan er steeds meer opstaan, jij en jij en jij en ik. Als je goed kijkt zijn het er al veel en het worden er steeds meer – een stoet zonder einde en getal, zegt het lied, tel maar de sterren. Zij weten van de stad met fundamenten.

Lied: Hoe ver te gaan (VL 318)

Voorbeden

Tafellied: Moge ons verschijnen deze (VL 452)

Breken en Delen

Lied: Onze Vader in de hemel (map 119)

Reactie, collecte

Zegen

Behoed ons, zegen ons, bewaar ons
Gij die ons hebt toegekeerd naar elkaar,
om elkaar te zegenen, te bewaren, te behoeden

Lied: De steppe zal bloeien (VL 364)